

Міністерство охорони здоров'я України
Вищий державний навчальний заклад України
«Українська медична стоматологічна академія»

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ОСВІТИ
У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю

22 березня 2018 року

м. Полтава – 2018

КОНТРОЛЬ ТА ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ МІКРОБІОЛОГІЇ, ВІРУСОЛОГІЇ ТА ІМУНОЛОГІЇ

Ганчо О.В., Федорченко В.І., Боброва Н.О., Кириченко Т.С., Лобань Г.А.

Вищий державний навчальний заклад України "Українська медична стоматологічна академія"

Представлені методичні підходи до контролю знань і вмінь іноземних англомовних студентів та принципи оцінювання результатів їх навчання мікробіології, вірусології та імунології, які спрямовані на оптимізацію навчального процесу і покращення засвоєння предмета.

The article presents methodical approaches to the control of knowledge and skills of foreign English-speaking students and the principles of evaluation of their training results in microbiology, virology and immunology in order to optimize the learning process and improve the mastery of the subject.

Ключові слова: мікробіологія, вірусологія та імунологія, контроль, оцінювання, англомовні студенти.

Одним із важливих критеріїв процесу поліпшення якості вищої медичної освіти є оцінювання результатів навчання студентів-медиків, що передбачає необхідність використання різних методів контролю [6].

Згідно з новими програмами навчальної дисципліни для студентів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації за спеціальностями «Медицина» кваліфікації освітньої «Магістр медицини» кваліфікації професійної «Лікар» і «Стоматологія» кваліфікації освітньої «Магістр стоматології» кваліфікації професійної «Лікар-стоматолог» поточна навчальна діяльність студентів контролюється на практичних заняттях за допомогою таких засобів діагностики рівня підготовки студентів: тестування, письмова або усна відповідь на контрольні питання, розв'язування ситуаційних задач, проведення лабораторних досліджень і трактування їхніх результатів, контроль практичних навичок [4; 5]. Підсумковий контроль засвоєння модулів здійснюється по їх завершенню. Оцінка студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою як середня арифметична оцінка засвоєння відповідних модулів і має визначення ECTS та шкалою, прийнятою в Україні [4; 5].

Оцінювання – це один із завершальних етапів навчальної діяльності студента і визначення успішності навчання. Процедура і методика оцінювання суттєво впливають на остаточні результати, на можливість аналізу і на статистичну достовірність оцінок. Тому під час оцінювання рекомендовано надавати перевагу стандартизованим методам: тестуванню, структурованим письмовим роботам, структурованому за процедурою контролю практичних навичок в умовах, що наближені до реальних [3]. За змістом необхідно оцінювати досягнення студентом визначених результатів навчання, зокрема рівень сформованості знань, умінь, навичок та компетенцій, що визначені в освітньо-кваліфікаційній характеристиці та відображені в навчальній програмі відповідної навчальної дисципліни [3].

На кафедрі мікробіології, вірусології та імунології для проведення контролю розроблені різні матеріали методичного забезпечення: запитання, тести різних рівнів засвоєння матеріалу, проблемні ситуаційні задачі. Більшість матеріалів знаходиться у відкритому доступі: на Інтернет-сторінці кафедри та в електронній бібліотеці є методичні розробки для всіх практичних занять для англомовних студентів медичного і стоматологічного факультетів, збірки тестів для підготовки англомовних студентів до складання ліцензійного іспиту "Крок 1", навчальні посібники «Мікробіологія, вірусологія та імунологія» до практичних занять для англомовних студентів медичного і стоматологічного факультетів, які містять перелік теоретичних питань, практичних навичок і вмінь, якими необхідно оволодіти під час виконання визначених конкретним протоколом завдань [2]. У той же час тестів для контролю вхідного рівня знань та відпрацювань, які постійно поновлюються, у відкритому доступі немає.

Ураховуючи традиції української вищої медичної освіти, на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології для проведення поточного контролю розроблені такі критерії оцінювання результатів навчання студентів з урахуванням специфіки практичного заняття:

- оцінювання усної відповіді студента;
- оцінювання виконання практичної навички чи вміння;
- оцінювання вирішення тестових завдань;
- оцінювання вирішення ситуаційних завдань;
- оцінювання активності студентів при роботі в малих групах.

Критерії оцінювання результатів навчання англомовних студентів повністю відповідають сучасним вітчизняним параметрам і наведені в таблицях 1-5.

Таблиця 1
Критерії оцінювання усної відповіді

«Відмінно»	«Добре»	«Задовільно»	«Незадовільно»
Студент глибоко і ґрунтовно засвоїв матеріал, послідовно, ґрунтовно і логічно його викладає, у відповідях тісно пов'язана теорія з практикою. Вільно справляється з різними видами завдань, правильно обґрунтовує прийняті рішення	Студент міцно засвоїв матеріал, ґрунтовно і по суті відповідає, не допускає суттєвих помилок у відповідях, правильно використовує теоретичні положення при вирішенні практичних завдань	Студент має знання основного матеріалу, але не засвоїв його деталей, допускає помилки, не достатньо правильно формулює, порушує послідовність викладення матеріалу	Студент не знає частини програмного матеріалу, допускає помилки, невпевнений у відповіді

Як видно з наведених у таблицях даних, поточне оцінювання результатів навчання англомовних студентів за всіма критеріями проводиться за традиційною 4-бальною системою.

Таблиця 2
Оцінювання виконання практичних навичок і вмінь

«Відмінно»	«Добре»	«Задовільно»	«Незадовільно»
Студент вправно виконує практичні навички, передбачені програмою	Студент виконує практичні навички, але допускає незначні неprincipпові помилки	Студент у процесі виконання практичних навичок допускає грубі помилки, відчуває труднощі у простих випадках (відповідь неповна, допущені неточності)	Студент не оволодів програмою (відповідь неправильна, допущені грубі помилки, не вироблені практичні навички, не сформовані вміння)

Оцінювання рівня опанування практичних навичок і вмінь здійснюється за розробленим алгоритмом під час проведення кожного практичного заняття і є складовою загальної оцінки за практичне заняття.

Таблиця 3
Оцінювання вирішення тестових завдань

«Відмінно»	«Добре»	«Задовільно»	«Незадовільно»
100%-91%	90%-80%	70%-79%	69% і менше

На кафедрі використовуються різноманітні тестові завдання – тести із множинним вибором на впізнавання, на відповідність, на послідовність дій, на конструювання, класифікаційні тести тощо.

Таблиця 4
Оцінювання вирішення ситуаційних завдань

«Відмінно»	«Добре»	«Задовільно»	«Незадовільно»
Студент грамотно, логічно, глибоко обґрунтовує правильні відповіді, у відповідях тісно пов'язана теорія з практикою. Вільно справляється з різними видами завдань, правильно обґрунтовує прийняті рішення	Студент грамотно і по суті відповідає, не допускає грубих помилок у відповідях, правильно використовує теоретичні положення при вирішенні ситуаційних завдань	Студент правильно відповідає, але допускає помилки, недостатньо правильно формулює, не може обґрунтувати прийняті рішення	Студент неправильно відповідає, не знає програмного матеріалу, допускає помилки, не може обґрунтувати свої відповіді

Іншим важливим методом контролю знань і вмінь англомовних студентів на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології є вирішення ситуаційних задач. Певні ситуації слугують для студентів конкретними прикладами для ідей та узагальнень, забезпечують основу високого рівня абстрагування й мислення, зацікавлюють і захоплюють, допомагають пов'язати навчання з досвідом реального життя, створюють основу для ефективного застосування знань і вмінь у практиці майбутнього лікаря. Ця вправа навчає студентів ставити запитання, відрізняти факти від думок, виділяти важливі та другорядні обставини, аналізувати і приймати рішення. Не менш важливим є те, що розгляд, обговорення і вирішення ситуаційних задач – найкращий спосіб підготовки студентів до ліцензійних іспитів «Крок-1».

Таблиця 5
Оцінювання активності студентів

«Відмінно»	«Добре»	«Задовільно»	«Незадовільно»
Заслуговує найбільш активний студент, який намагається відповісти майже на всі питання, бере активну участь у вирішенні ситуаційних завдань, упевнено і вміло виконує практичну роботу, є лідером малої групи, допомагає іншим студентам виявити свої здібності	Заслуговує активний студент, який намагається відповісти на більшість запитань, бере активну участь у вирішенні ситуаційних завдань, добре виконує практичну роботу, допомагає лідеру малої групи організувати студентів	Заслуговує студент, який намагається відповісти на половину питань, бере участь у вирішенні ситуаційних завдань, у виконанні практичної роботи	Заслуговує студент, який не намагається відповісти на питання, не бере участі у вирішенні ситуаційних завдань, у виконанні практичної роботи

Загальна поточна кінцева оцінка за практичне заняття визначається наприкінці пари з урахуванням результатів оцінювання знань на всіх етапах як середня арифметична величина.

Останнім часом ми стали застосовувати такі методи як самоконтроль і взаємоперевірка. Самоконтроль активізує пізнавальну діяльність студента, виховує свідоме ставлення до перевірки, сприяє виробленню вмінь знаходити і виправляти помилки. Усе це необхідно для формування навичок самоосвіти. Перед самостійною роботою за деякими темами англомовні студенти отримують інструкцію про виконання роботи і ключ для самоперевірки. Подібним чином здійснюється і взаємоперевірка, в ході якої студенти перевіряють один у одного виконання завдань.

Контроль умінь оперувати практичними навичками і вміннями під час проведення ПМК та семестрової підсумкової атестації здійснюється згідно з рекомендаціями програми навчальної дисципліни для студентів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації за спеціальностями «Медицина» кваліфікації освітньої «Магістр медицини» кваліфікації професійної «Лікар» та «Стоматологія» кваліфікації освітньої «Магістр стоматології» кваліфікації професійної «Лікар-стоматолог» [4; 5]. Оцінка за результатами розв'язування практично-орієнтованих задач є складовою балів за ПМК і результату складання СПА в балах за ЄКТС [1].

Отже, сукупність методів контролю та критеріїв оцінювання результатів навчання на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології дозволяє отримати досить точну й об'єктивну картину стану навченості англомовних студентів.

Список використаних джерел

1. Досвід викладання англomовним студентам мікробіології, вірусології та імунології на сучасному етапі розвитку медичної освіти в Україні / [Г.А. Лобань, І.В. Комишан, О.В. Ганчо, С.В. Зачепило] // Основні напрямки удосконалення підготовки медичних кадрів у сучасних умовах : Всеукр. навч.- наук. конф. з міжнар. участю. – Полтава, 2015. – С. 147–149.
2. Інформаційно-методичне забезпечення підготовки студентів англomовної форми навчання на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології ВДНЗУ «УМСА» / [О.В. Ганчо, І.В. Комишан, С.В. Зачепило, Г.А. Лобань] // Реалізація закону України «Про вищу освіту» у вищій медичній та фармацевтичній освіті України : Всеукр.навч.-наук. конф. з міжнар. участю, присв. пам'яті ректора, чл.-кор. НАМНУ, проф. Л.Я. Ковальчука. – Тернопіль, 2015. – С.188–189.
3. Інструкція щодо оцінювання навчальної діяльності студентів Буковинського державного медичного університету в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bsmu.edu.ua
4. Мікробіологія, вірусологія та імунологія : програма навчальної дисципліни для студентів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації за спеціальностями «Медицина» кваліфікації освітньої «Магістр медицини», кваліфікації професійної «Лікар» / В.П. Широбоков, В.Г. Войцеховський, О. В. Салата [та ін.]. – К., 2010. – 61 с.
5. Мікробіологія, вірусологія та імунологія : Програма навчальної дисципліни для студентів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації. «Стоматологія» кваліфікації освітньої «Магістр стоматології», кваліфікації професійної «Лікар-стоматолог» / В.П. Широбоков, В.Г. Войцеховський, О. В. Салата [та ін.]. – К., 2010. – 68 с.
6. Філоненко М.М. Методика викладання у вищій медичній школі на засадах компетентнісного підходу : методичні рекомендації / М.М. Філоненко. – К.: ЦУЛ, 2016. – 88 с.

**ВНУТРІШНІЙ МОНІТОРИНГ – ЕФЕКТИВНИЙ ВИД КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ
ОСВИТИ В НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ**

Герасименко А.М., Куценко Н.П.

Медичний коледж ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія»

Розглянуто значення внутрішнього моніторингу якості освіти як одного з важливих видів контролю та роль контрольних заходів і комплексної діагностики в якісній підготовці фахівців.

The article analyzes the importance of internal monitoring of the quality of education as one of the important types of control, measures and complex diagnostics in the quality training of specialists.

Ключові слова: моніторинг, контроль, якість освіти, навчально-виховний процес, суб'єкт моніторингу.

Якість освіти, тобто якість викладання і навчання у вищих навчальних закладах, відображає міру, якою навчальна діяльність і навчальні засоби допомагають студентам досягнути відповідних цілей навчання, визначених освітньо-професійними програмами.

На сучасному етапі розвитку теорії управління якістю вищої освіти науковцями переважно приділяється увага визначенню показників та чинників, які відображають якість процесу формування особистості професіонала. Як зазначає В.И. Андреев, ідеальна модель, якої мусить прагнути кожен фахівець, – це модель творчої саморозвинутої, самодостатньої та конкурентоспроможної особистості [1]. На думку В. Сластьоніна, системоутворювальними якостями такої особистості є автономність та незалежність, високий рівень моральної культури і громадянської позиції, здатність до самовизначення та самообмеження в поєднанні з високим рівнем творчого потенціалу і здорового практицизму [2].

Нині неможливо досягти якісної освіти без відповідного контролю за виконанням навчально-виховного процесу. Сучасні зміни, що відбуваються в освіті України, потребують пошуку нових шляхів розв'язання проблеми, об'єктивного оцінювання якості освіти, надання теоретичного обґрунтування показникам, критеріям якості та методам, які при цьому застосовуються.

Управління педагогічним процесом передбачає контроль за його виконанням і результатами. Основні завдання контролю: перевірка оптимальності процесу, його компонентів, наповненості навчальними впливами, їх узгодженістю, відповідністю результатів, якості дій його учасників і надання допомоги. Разом із тим це не суто адміністративний контроль, а контроль, покликаний надати допомогу контрольованому, сприяти його успіхам у підвищенні навченості, вихованості та ін. Тому він будується на принципах педагогічної доцільності, гуманності, доброзичливості, справедливості, об'єктивності, гласності з реалізацією тих же педагогічних функцій виховання, навчання, освіти і розвитку, а також допомоги в організації навчання та праці.

Мета вивчення стану викладання дисциплін передбачає не лише встановити рівень знань, умінь і навичок студентів, а й спонукати викладачів до професійного зростання, що є вирішальним фактором у підвищенні ефективності навчально-виховного процесу.

Для вивчення стану якості освіти застосовуються різні методи контролю:

- аналіз планової та обліково-звітної документації;
- спостереження й аналіз проведених педагогічних заходів;
- перевірка знань і умінь студентів, оцінка їхніх особистісних якостей;
- індивідуальна співбесіда з учасниками педагогічного процесу;
- аналіз та обговорення результатів педагогічного процесу за допомогою вивчення статистичних даних і заслуховування його учасників.

Одним із ефективних засобів у систематичному аналізі навчально-виховного процесу, рівня знань, умінь і навичок студентів, їхніх навчальних досягнень є внутрішній моніторинг.

Моніторинг рекомендується розуміти як „відстеження, нагляд, спостереження; вимірювання або випробування через визначені часові інтервали з метою регулювання або управління процесами” [3]. З. Рябова у своєму дисер-